

स्मारके उभारणे व त्यासाठी निधी उपलब्ध
करून देणे-
विषय हाताळण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: स्मारक ३११३/प्र.क्र.३०८/२९
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक २९ ऑगस्ट, २०१३

प्रस्तावना -

राष्ट्रपुरुष, थोर व्यक्ती, स्वातंत्र्य सैनिक, इतिहास प्रसिद्ध व्यक्ती, संत, महात्मे, राजकारणातील प्रसिद्ध व्यक्ती यांची स्मारके बांधण्याबाबत निरनिराळ्या संस्था, व्यक्ती, लोकप्रतिनिधी यांच्याकडून वारंवार मागणी होते. या संदर्भात काहीवेळा विधानमंडळ सभागृहात चर्चा होऊन स्मारकासाठी निधी उपलब्ध करून देण्याबाबत आश्वासने देण्यात आलेली आहेत. अशा प्रकारच्या स्मारक उभारण्याच्या मागण्या व आश्वासने याबाबत कोणत्या विभागाने कार्यवाही करावी याबाबत निर्णय घेण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

२. स्मारकाची निर्मिती असा स्पष्ट विषय शासन कार्यनियमावलीमध्ये कोणत्याही विभागाकडे दर्शविलेला नाही. स्मारके उभारणे व त्यासाठी निधी पुरवणे इत्यादी विषय विवक्षितपणे कोणत्याही विभागाकडे दर्शविले नसले तरी हे विषय देशाच्या/राज्याच्या सांस्कृतिक वारशाची जपणूक करणे याबाबतचे आहे. त्यामुळे स्मारके उभारण्याचा विषय कोणत्या विभागाने हाताळावा याबाबत निर्णय घेण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती, त्यानुसार शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे:-

शासन निर्णय-

- १) पुतळ्याबाबतचे धोरण सामान्य प्रशासन विभागामार्फत निश्चित करण्यात येत असल्याने स्मारक उभारणे/प्रसिद्ध व्यक्तींची छायाचित्रे/शिवाजी महाराजांचे आज्ञापत्र/महात्मा गांधीजींची वचने अशासारखी वचने शासकीय कार्यालयात लावणे याबाबतचे धोरण सामान्य प्रशासन विभागाने निश्चित करावे.
- २) सदर स्मारक नगरपरिषद /नगरपालिका/महानगरपालिका कार्यक्षेत्रात येत असेल तर स्मारक उभारण्याची कार्यवाही नगरविकास विभागाने करावी.
- ३) सदर स्मारक ग्राम पंचायत/ पंचायत समिती/जिल्हापरिषदेच्या हद्दीत येत असल्यास स्मारक उभारण्याची कार्यवाही ग्रामविकास व जलसंधारण विभागाने करावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३०८२७११४४५४६३०७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(र.ग.पांचाळ)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव
३. मा.उपमुख्यमंत्र्यांचे खाजगी सचिव
४. सर्व मा.मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
५. मा.मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
६. सर्व अपर मुख्य सचिव/सर्व प्रधान सचिव/सर्व सचिव
७. सर्व मंत्रालयीन विभाग,
८. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
९. सर्व विभागीय आयुक्त,
१०. आयुक्त, सर्व महानगरपालिका
११. सर्व जिल्हाधिकारी,
१२. संचालक, कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य,
१३. मुख्य वास्तुशास्त्रज्ञ, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१४. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
१५. सर्व पोलीस आयुक्त/ जिल्हा पोलीस अधिक्षक,
१६. निवड नस्ती (कार्यासन-२९), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई